

ANKARA
FİLATELİST KULUBÜ

Yayını

3

10 DERSTE PUL BİRİKTİRME

ANKARA
FİLATELİST KULUBÜ

Yayını

3

10 DERSTE
PUL BİRİKTİRME
ve
FİLATELİK SÖZLÜK

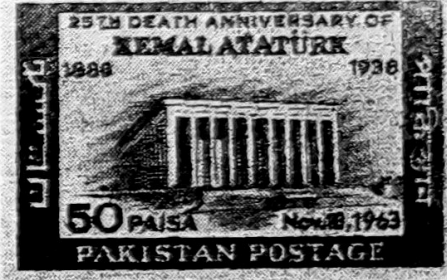
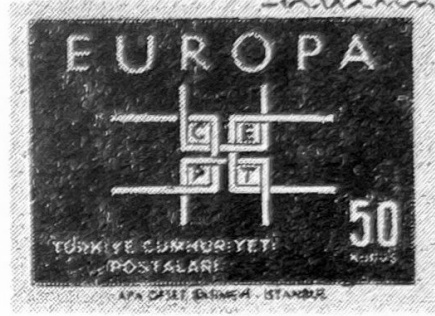
KARDEŞ MATBAASI

1970 — ANKARA

Ders 1

Pulun Tanınması

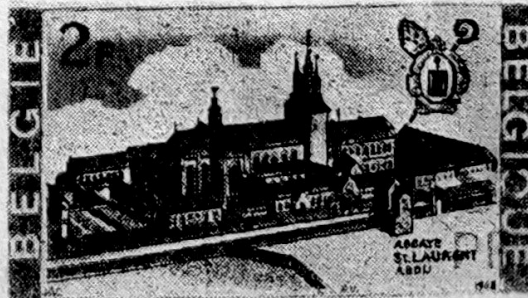
Pulu etüd etmede ilk basamak, o pulun ait olduğu memleketi tesbit etmektir. Bu ekseriya çok kolaydır. Çünkü pulun ait olduğu memleket pulun üzerinde bir yere yazılmıştır.

Buna örnek olarak yukarıdaki pullara bakalım. Dikkat edilirse Türkiye, İran ve Pakistan kelimeleri pulların üzerine açıkça ve görünecek şekilde yazılmıştır. Bu durum diğer memleketlerin pullarında da aynıdır.

Bazan yabancı memleket isimleri Türkçedeki gibi yazılış şekline uymasada hiç şüphemiz kalmayacak bir şekilde pulu tanımlamak ve tanımak için pul üzerinde bazı özellikler mevcuttur.

Aşağıdaki pullarda görüldüğü gibi Belçika'ya ait bir pulu BELGIUM yazısından anlayabiliriz.

Görülüyorki pulların ait olduğu memleketleri anlamak için çok az bir dikkat ve aklımızı kullanmak kâfi gelecektir. Yeni pul biriktirmeye başlamış bir kişi için pulların hangi memlekete ait olduğunu anlamakta bazı zorluklarda vardır. Fakat pullar ile uğraştıkça elde edilecek bilgi ve tecrübe, ve alışkanlık elimizdeki katalog, bilgi kitabı vb. dökümanların yardımıyla bu zor kısımda çözebiliriz.

Bazı pullarda yabancı memleket tanımak çok zordur. Meselâ Helvetia gibi. Amma bunu öğrenmek için büyük bir gayret istemez. Bazı pullarda ise anlayışımıza tamamiyle yardım edecek birçok noktalar vardır. Yukardaki pulun alt kenarında «Magyar Posta» yazısı vardır. Macaristan ile Magyar arasında bir benzerlik yoksada genel bilgimiz sayesinde bunun Macaristan'a ait olduğunu anlayabiliriz.

PULLARIN KONULARI MOTİFLERİ VE DEĞERLERİ :

Pulların üzerinde çeşitli resim, motif ve şekiller vardır. bu resimler ünlü kişilere, bir ressamın tablosuna, bitkilere, ürünlere, kuşlara, kelebek, balık çeşitli hayvanlara madenlere, tarihi eserlere bayraklara, heykellere, çeşitli şehir manzaralarına vb. gibi konulara ait olur. Bunlar gayet güzel renklerde basılmıştır. Bazı pullar muayyen milletlerarası örgüt ve onların çalışmalarına ait motif veya şekilleri taşır. Bu pullar çıkış maksatlarıyla ilgili yazı konu ve motif taşırlar. Bütün bu konu, motif ve şekiller pul koleksiyonlarımıza konu (tema) teşkil ederler.

Pullar üzerinde değerler vardır. (Valör) Bu ait olduğu memleketin parası hakkında bize bilgide verir, pulun üzerindeki bu valöre değere NOMİNAL değer adı verilir. Buna mukabil bir de aynı pulun Kataloğ değeri mevcuttur. Bu herhangi bir katolokta olupta verilen kıymettir.

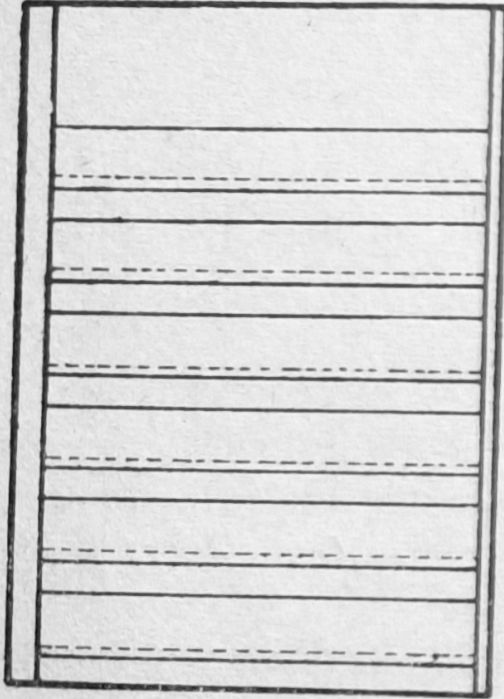
Pullar : Posta pulları, yani sürekli seriler halinde, bir olayı veya onun yıldönümünü kutlama veya anma günlerinde çıkar, hatıra serileri, uçak postalarında kullanılmak üzere çıkarılan uçak serileri, Kızılay, Kızılhaç ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Hava Kurumu gibi yardım pulları, ve devlet dairelerinin yazışmalarında kullanılan resmi pullar gibi, ana sınıflara ayrılırlar. Bunlara ilâveten daha Expres, Koli Posta vs. gibi bir çok filateli değeri olan pullar çıkarılır. Bunları zaman öğreneceğiz.

Ders 2

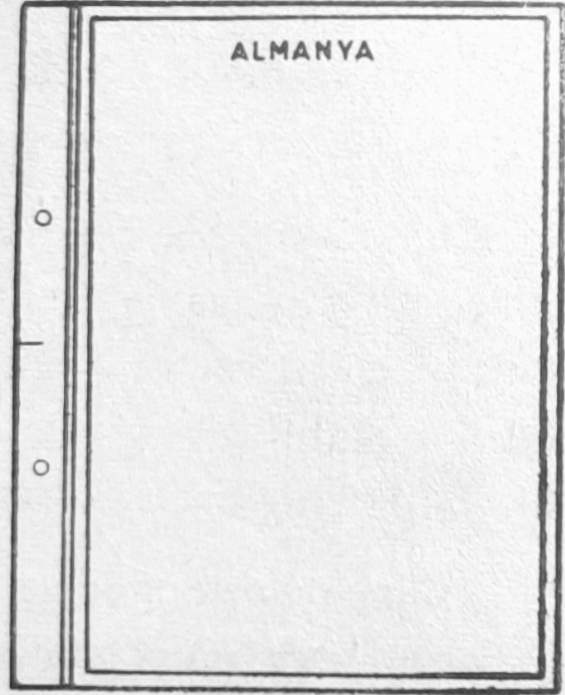
Pulun hangi ülkeye ait olduğunu bulma yollarını öğrendikten sonra şimdi bu pulu defterimize veya albümü-müze nasıl koyacağımız sorusuna cevap verelim.

Bu iş elimizde bulunan pul defteri veya albümüne bağlıdır.

Albümler üzerine iki santim genişliğinde bantların yapıştırıldığı yapraklar halindedir. (1) bantsız düz sahifeler şeklinde (2) veya özel olarak alfabetik sıraya göre memleket adları ve pul resimlerini üzerine basılmış pul albümleri olur. (3)

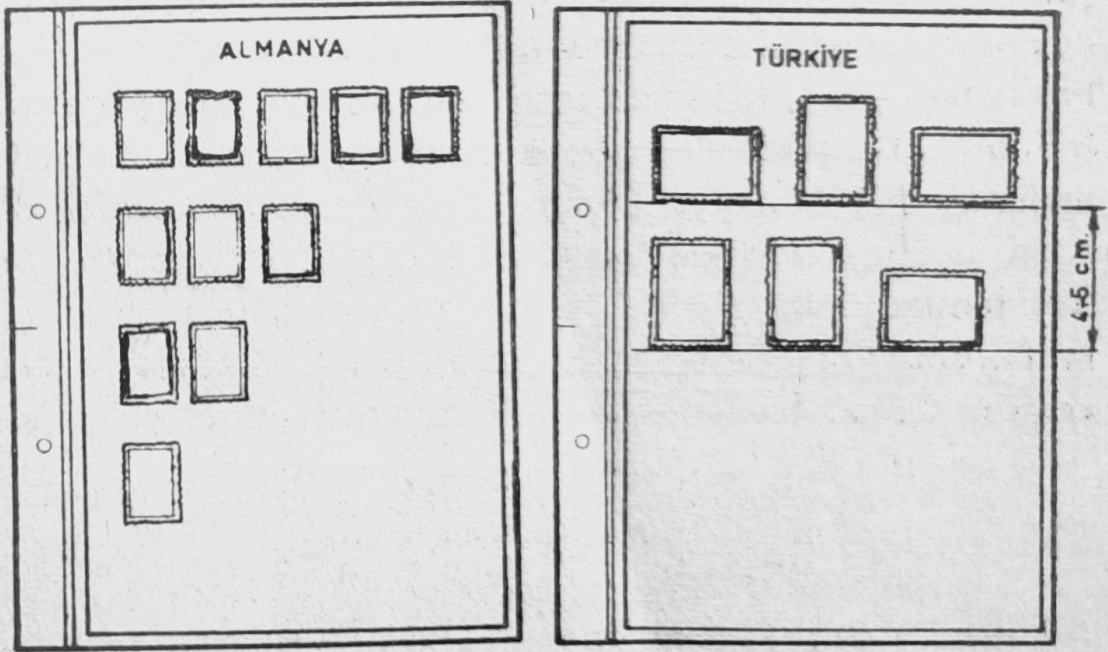
Şekil:1. PUL DEFTERİ

Şekil:2. PUL FÖYÜ

1. Şeklindekine pul defteri denir. Çeşitli büyüklükte olanları vardır. Çarşıda satılır. Bu albümlerin tamamen kuru olması gerekir. Her sayfa bir memlekete ayrılır. Pullar bu bantların aralarına güzelce yerleştirilir. Pul adedimiz arttıkça albümden bir memlekete ayrılan sayfa adedi arttırılır. Bu arttırma bir memlekete veya daha fazla albüm ayırıncaya kadar devam edebilir.

2. Şekildeki, karton, üzeri kaymak kağıdı ince mukavvalardan yapılmış özel pul defteridir. Bu defterlerde eldeki pullara göre memleket memleket bölümlere ayrılır, veya başlangıçta her memlekete bir sayfa tahsis edilir. sayfalar başına güzel bir etiket yapıştırılır üzerinede ait olduğu memleketin ismi yazılır. Bu yapraklar üzerine pullar muntazam bir şekilde şarniyer ile yapıştırılır. Bu yapraklar çarşıda FÖY diye satılır. Yapılış şekline göre hem düzleri ve hemde çok küçük karelere ayrılmış olanları vardır. Çizgisiz olanları kendiniz dahi yapabilirsiniz. Başlangıç için büyük boyda çizgisiz bir harita defteri de aynı işi görebilir. Yapraklar üzerine 4 ilâ 5 santim ara ile çizgiler çizilir. Alt kenarları bu çizgiler hizasına gelmek üzere şarniyer ile tutturulur. Bu defter de şekilde görüldüğü gibi memleket memleket ayrılır.

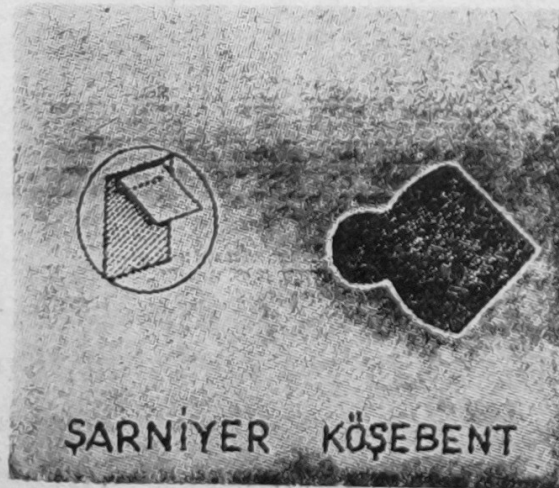

Şekil:3 - PUL ALBÜMÜ

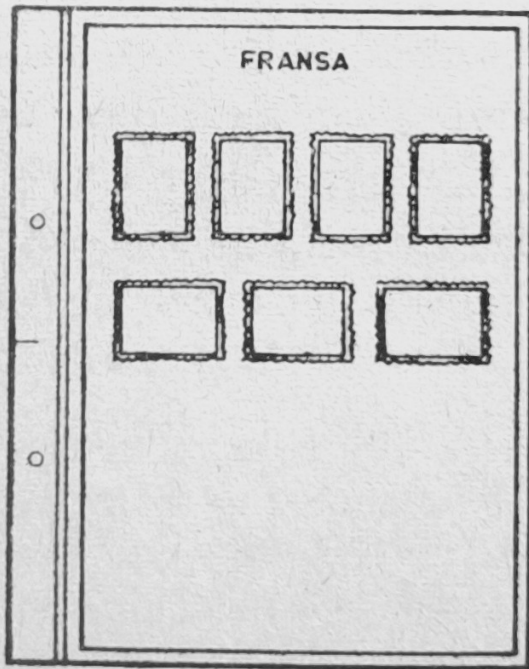
(1)

3. Şekilde gösterilen albüm şeklinde özel olarak hazırlanmış ve basılmış bir pul defteridir. Bu maksatla kullanılan albümlerin hemen hemen hepsi alfabe sırasına göre memleketlere ayrılmışlardır. Böylece istenen memle-

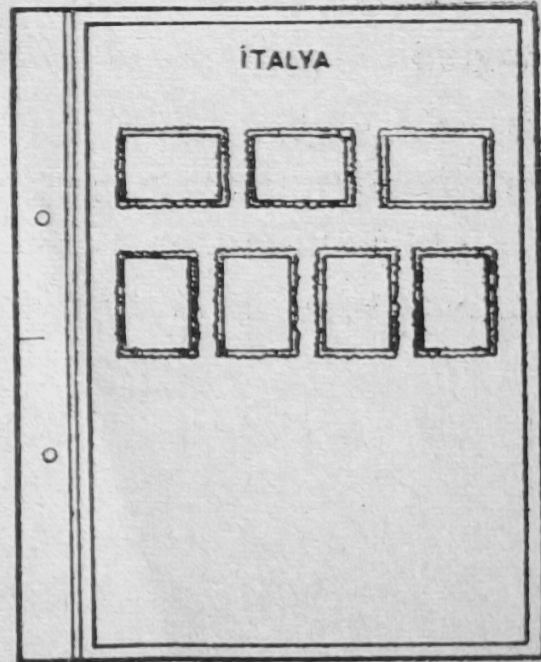
keti bulmak kolay olur. Memleket bulduktan sonra pul buraya konur. Eğer elinizdeki pul bir seriye ait ise, bu serisinde pul üzerindeki şekilleri aynı renkleri başka ise, yani her pul değerine ait olan pul başka renkte basılmış ise o zaman albüm içindeki bu seriye ait yerde birinci pulun şekli, rengi ve değeri bir örnek olarak basılmıştır. Serinin diğer değerlerine ait kareler boş bırakılmıştır. Siz bu seriye ait pullar elinize geçtikçe sırasıyla yerlerine şarniyerle yapıştırırsınız. Sizin çalışmanız ve işiniz sadece elinizdeki pulun o albümdeki kendi yerini bulmak olacaktır. Bu tarz pul yerleştirme aynı zamanda kullandığımız pul defteri veya albüme bağlıdır. Eğer oldukça küçük bir albümünüz varsa bu albüm içine örnek olarak konmuş pullar o memleketin daha fazla kolay bulunan pullarından olacaktır. Pulların değerleri de elbette çok küçük olacaktır. Pul albümü ne kadar büyük ve geliştirilmiş olursa, tertibi o kadar mükemmel ve birazda zor olur. Fakat buna karşılık sizde elinizdeki her pul için yer bulabilirsiniz. Bu şekil albümler henüz memleketimizde yapılmamaktadır. Almanya İsviçre, İngiltere, Fransa gibi Avrupa memleketlerinde bunların çok güzelleri vardır. Ancak bunlar daha ziyade temiz ve tam olan pullar için kullanılmalıdır. Çünkü çok pahalıdırlar. Sizin için tam amatör işi ve başlangıçta kullanılmaya en uygun olanı

kendinizin hazırlayacağı temiz bir harita defteridir. İster albüm isterse kendi hazırladığımız defter olsun, pullar bunların içine zamkla yapıştırılmaz. Kullandığımız defter bantlı ise pulları bantlar arasına muntazaman dizmek kâfidir. Eğer bantsız defter kullanıyorsanız o zaman pul yapıştırma işini ŞARNİYER ile yapmanız gerekecektir. Şarniyer arkası tutkallı, şeffaf, ince bir kâğıttır. Bir buçuk santim genişliğinde ve o kadar uzunluğunda olur. Şarniyerlerin üst kısmı 3 mm. genişliğinde geriye doğru katlanmıştır. Bu kısım evvelâ pula yapıştırılır diğer kısımda düz bir şekilde deftere yapıştırılır. Eğer pul kullanılmamış ise yani arkasındaki tutkallarıp (Pulculukta buna GAM denir.) Pulun deftere yapışmaması için şarniyer takarken çok dikkatli olmak gerekir. Ancak bu gün artık biraz klasik sayılan bu gamlı temiz pulu şarniyer ile albüme yapıştırma işi kullanılmamaktadır. Esasında parçalar için bu usul geçerli olur amma temiz tam serileri asla şarniyer ile tutturmaya çalışmayın. Bu tip pullarınızı azda olsalar bantlı pul albümlerinde saklayınız.

(2)

(3)

ÜLKELERE GÖRE FÖYLERİN HAZIRLANMASI

Albüm veya pulunuzdan ister yaş ister kuru iken olsun şarniyeri çekip çıkarmaya çalışmayın. Çünkü bu hareket hem pulu ve hemde defteri zedeleyebilir. Şarniyeri yapıştırdıktan sonra kuruyuncaya kadar bekleyin sonra çıkarılması icap ediyorsa yavaşca çekerek çıkarın.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu günki filâtelik anlayışta artık kullanılmamış seri halindeki pullar için şarniyer kullanılmaz. Bu tip pullar, ya bantlı pul defterinin bantları arasına konarak veya özel olarak hazırlanmış komple memleket albümlerinde, her pulun yerine konmuş POŞET adı verilen plastik muhafazalar içine yerleştirilirler. Kanımıza göre sadece kullanılmış pullar için şarniyer kullanmak uygun olur.

PULLARIN ÖZELLİKLERİ

Buraya kadar verdiğimiz bilgiler filâtelinin ilk basamağında size lâzım olan bilgilerdi. Şimdi biraz daha teferruata inelim. Bundan sonra verilecek bilgiler size iyi bir filâtelist olmak için temel bilgileri teşkil edeceklerdir. Bir pul kolleksiyoncusu olma yolunda bu temel bilgiler hepimiz için önem arzeder.

KOLEKSİYON VE SERGİ

KOLEKSİYON — Bir memlekete veya bir çok memlekete ait pul serilerinin veya pulların manalı bir şekilde bir araya getirilmesi halidir.

Manalı bir şekilden basit rastgele pulların bir araya getirilmemiş olmasıdır. Aksi halde böyle bir pul topluluğunun hiç bir anlamı yoktur.

İşte bu sebepten dolayı pulların bir araya manalı bir şekilde getirilmeleriyle bazı koleksiyonlar ortaya çıkar.

1. Memleket Koleksiyonları — Aynı zamanda klasik koleksiyon adı olan bu tip koleksiyonda bir memlekete ait pulların bir tarihten başlamak üzere hiç eksiksiz olarak çeşitli şekilleri ve zarfları ile beraber bir araya getirilmesidir. Çeşitli şekillerden kasıt, pulun bir serisi, bir bloğu, bir ilk gün zarfı, varsa hatalısı ve ele geçmişse kullanışıyla özellik arzeden parçaları. İkinci emisyonları v.s. gibi. Bu koleksiyon, o memleketin başlangıç tarihinden itibaren günümüze kadar olan çıkarılmış bütün pullarını da ihtiva edebilir. Koleksiyon yapmalarda bir başlangıç tarihi bulmak gerekir. Meselâ, doğum tarihimiz, Cumhuriyetin 40. yılı, vs. gibi.

2. Tematik koleksiyonlar. Pulların üzerindeki resim, şekil ve konulara göre ek bir konu alıp onu pullarla işlemektir. Meselâ en basitinden saka kuşları, papağanlar, karacalar, menekşe çiçeği, ressamlar ve eserleri, dünya heykelleri, milletlerarası örgütler. müzisyenler, yazarlar, büyük adamlar vs. gibi.

3. Motif Koleksiyonlar — Pulların çıkış maksatlarına göre bir araya getirilmesinden meydana gelen pul koleksiyonları. Burda ayrı maksatla çıkarılan pullar ve bunlarla ilgili filâtelik kıymetler bir araya getirilir. Örneğin, Birleşmiş Milletler günü, açlıkla savaş, Unesco, Sıtma ile savaş, Avrupa CEDT pulları gibi.

Tematik koleksiyon ile motif koleksiyon arasındaki fark, tematik (yani konulu) koleksiyonda bir konu işlenir. Bir tez vardır ortada ve bu tez pullarla izah edilir, isbatlanır, desteklenir. Halbuki Motif koleksiyonda bu yoktur. Sadece pullar bir araya getirilir.

Filatelik Sergi : Özel olarak talimatlara göre hazırlanmış koleksiyonları sergi salonlarında teşhir edilmesidir. Föyler üzerine tertip edilen koleksiyonlar sergi salonlarındaki PANO'lara yerleştirilir. Sergiler bir yarışma özelliğini taşır. Filâtelist Kulüplere Federasyonu ve Kulüplerin üyelerinden teşekkül etmiş «JÜRİ» tarafından armağana lâyık koleksiyonlar derecelendirilir ve bunlara madalyalar verilir.

Sergiler, Bölgesel, Millî ve Milletlerarası olabilir. Her birinin kendine göre özellikleri vardır. Bunlar hakkında bilgileri, Filâtelist Kulüplerden ve yazılı kitaplardan temin edebilirsiniz.

Her filatelistin gayesi, koleksiyonlarını sergilerde teşhir edecek şekilde hazırlamak, teşhir etmek ve derece almak olmalıdır.

Ders 3

DANTELLİ — DANTELSİZ VE TIRTILLI PULLAR

DANTELSİZ PULLAR : Birbirlerinden kolaylıkla ayrılmalarını sağlayacak bir şekilde yapılmamışlardır. Bunlar ancak makasla kesilerek tek pul halinde ayrılırlar. Bu tip dantelsiz pullara daha ziyade eski klâsik pullarda rastlanırdı. Fakat bu gün artık esas dantelli pullara ilâveten aynı serinin dantelsiz olanıda çıkarılır. Bunların tirajı çok düşüktür. Postada kullanıldığı halde kullanılmaz, sadece kolleksiyon için muhafaza edilir. Fiyatları nominal olarak dantelli pullar gibi olduğu halde sonradan daha çok kıymetlenir. Çünkü tirajları düşüktür. Şu halde bu «Düşük Tiraj» deyiminden bir sonuç çıkarabiliriz.

Tirajı düşük pulların kıymetleri normal yüksek tirajlı pullara nazaran daha çabuk artar.

TİRAJ : PTT idaresinin bastıracağı pulun basılacak adedidir. Meselâ : 300.000 gibi. Bu adet tabii bazen bir tek pulun bazanda bir pul serisinin basılacak miktarıdır.

Dantelsiz Pullar şeritler veya tabakalardan ayrılırken makasla kesilir demiştik. Bu kesim ameliyesi her ne kadar basit isede biraz incelik ve dikkat ister. Pulun çerçevesi ile kesilen kenar arasında yeteri kadar mesafe - MARJ bırakmak gerekir. Bu mesafa dantelli pulların çerçevesi ile dantelleri arasındaki mesafeden fazla olması gerekir. Aksi halde dantelli pulların dantellerini kesmek suretiyle dantelsiz yapılmaları kabildir. Bu çeşit sahte pulun yapılmasını önlemek için dantelsiz pulların daima ÇİFT

olanları makbul sayılmıştır. Şu halde alırken bu pulları en azından çift (Pair) olarak almanız gerekir. Dörtlü bloklar. Sekizli, onlu şeritler halinde de olabilir.

DANTELLİ PULLAR : Her gün normal olarak postanelerde mektupların üzerinde, zarf üzerine yapıştırmak üzere postaneden aldığımız pulları gördüğümüz gibi etraflarında muntazam bir sıra halinde açılmış deliklerin bulunduğu pullardır. Bu delikler pulların birbirinden kolayca ayrılmalarını sağlar. Deliklerin çapları değişik olur. Bir pulun etrafındaki adetleride değişiktir. İşte bunlara dantel denir ve 2 cm. mesafe içindeki adetleri ile ölçülürler. Bu ölçme işi çok basittir. Bir ölçek ile yapılır. Ölçek üzerinde sıra ile çeşitli büyüklükte noktalar vardır. Bir sıradaki noktalar birbirinin aynıdır. Pulun dantelini ölçmek için, pulun danteli bu noktalar üzerine konur dantel, deliklerine uyan noktalara iyice intibak ettirilir. Bundan sonra ölçek üzerindeki doğru rakkam okunur. Eğer bu rakkam 12 ise, 2 cm. uzunlukta 12 dantel var demektir. Şu halde bu pulun dantel ölçüsü 12. dir. Dantel ölçüsünü bilmek çok önemlidir. Çünkü bazen ayrı ayrı zamanlarda basılmış olmaları veya değişik bir dantelle zımbalanmaları şekilde, renkte, büyüklük ve kıymetteki aynı iki pulun bir birinden çok farklı fiyatta olmalarına sebep olabilir. İşte iki aynı puldan çok pahalı olanını bulmak için dantelleri ölçülür. Pahalı olan dantelli pul bulunmuş olur. Meselâ dantel ölçüsü 11 1/2 olan bir pulun değeri beş kuruş iken 12 dantel ölçülü aynı pulun kıymeti 100. TL. olabilir. Buna sebep olan bir çok faktörler vardır. Bunları zamanla öğreneceğiz. Şimdilik yalnız dantel ölçüsü ve önemini anlatmış olduk.

ZIMBALI PULLAR : Dantelli pullar gibi bunlarında birbirinden ayrılmaları kolaydır. Sadece dantelde olduğu gibi delik halinde değilde çizgi halinde zımbalanmışlardır.

Ders 4 KÂĞIT ve RENK

Pul baskısında kullanılan kâğıt hakikaten pulun güzelliğine tesir eden faktörlerden biridir. Pul basımında öyle rast gele her çeşit kâğıt kullanılmaz. Her kâğıdın kendine has bir özelliği ve maksadı vardır.

DOKULU KAYMAK KÂĞIT : Gevrek bir kâğıttır. Pul basmak için kullanılan başlıca kâğıt cinslerinden biridir. Her iki sathı düzgün ve parlaktır. Işığa tutulduğu zaman her hangi bir fabrikasyon izi görülmez. Çok düzgün ve pürüzsüzdür. Yapımı sırasında kâğıda kendi renginde «Filigran» ismi verilen bazı işaretler konur.

ÇİZGİLİ YUMUŞAK KÂĞIT : Işığa tutulduğu zaman pul boyunca paralel hatlar görülen beyaz ve pürüzsüz bir kâğıttır.

PELÜR KÂĞIDI : Ne dokulu ve nede çizgilidir. Çok şeffaf bir kâğıttır.

İPEK KÂĞIT : Kâğıdın dokusunda ince ipek ipliklere benzer lifler mevcuttur. Meselâ A.B. Devletleri pullarını 1862-1881 arasında bu cins kâğıda basmıştır. Bu tip kâğıda benzeyen ikinci bir kâğıt vardır. Granit ismi verilen bu kâğıt, yine ipek liflerden yapılmış gibi durursada lifler birbirinden ayırt edilemeyecek kadar incedirler.

YÜZEYİ RENKLİ KÂĞIT : Bu kâğıdın bir yüzü renklidir. Diğer yüzü ise tabii, değişmemiş kâğıt rengindedir.

KUŞE KÂĞIT : İki yüzü parlak kalın ve yumuşak bir kâğıttır. Ekseriya Türkiyede, ve İsviçrede Kurvasier (Co-urvasier) basım evleri pulları bu kâğıda basarlar.

KAPLAMASI BOZULAN KÂĞIT : Bu kâğıdın yüzeyinde suda kolayca eriyen bir cila vardır. Buna kaplama demek belki daha uygun olur. Bu kaplamanın maksadı kalpazanların pul üzerindeki damgaları çıkartıp tekrardan kullanmaya çalışmalarını önlemek içindir. Pulun üzerindeki damganın çıkarılmasına çalışılırken pulun üzerine basılı olan bütün resim olduğu gibi akar gider. Böylece pul bozulur. Filatelide bu şekil pul üzerinden damgaları çıkarmaya uğraşmak çok ayıptır. Esasında böyle pulların kıymeti yoktur.

PULUN RENGİ

Renklerin çeşitleri çok olduğu için, pulları etüd ederken renk büyük bir önem arzeder. Aynı iki renk, meselâ Yeşil, birbirinden farklı olmamalıdır. Eğer iki renk birbirinden ton bakımından farklı olursa pulun değeride değişik olur. Pulların renklerini bize en iyi şekilde pul katalokları gösterir. Bu sebepten dolayı mümkün olduğu kadar sık katalokları tetkik edin ve araştırın.

DERS 5

PULLARIN BASIMI

KLIŞE İLE BASILAN PULLAR : En iyi ve en artistik pullar düz veya silindir şeklindeki çinkolarla (Plaklarla) basılırlar. Klişe maden bir plaka üzerine istenilen şeklin kazıma yoluyla nakledilmesidir. Bu sistemle basılan pulun kabartılmış ve çökmüş kısımları olur. Bu kabartmalara el değdirilince hissedilirler. Kabartma pul ismini alan bu tip baskının tanınması için kullanılan yollardan bir taneside budur. Diğer bir yol da pulun büyülteç ile tetkik edilmesidir.

TİPO USULÜ BASKI : Düz satıh baskısıdır. Pul basımında en çok kullanılan usullerden biridir. Tipo baskısı sistemi klişe sisteminin aksi kabul edilebilir. Klişe usulünde basılacak hatlar çinkoda (Klişede) kazınmak suretiyle kesilmiştir. Tipografide ise, çinko üzerinde kabartılmışlardır. Basılı satıhlar klişe usulünde olduğu gibi kabarmış hissi vermeden tam manası ile düz olurlar. Fakat yinede çinkonun tazyikinden dolayı meydana gelen hatlar tipograf pullarının arka kısımlarından bakılınca seçilebilir.

LİTOĞRAF USULÜ BASKI : (Taş Baskı) Bu taş levhalarla yapılan baskı ameliyesidir. Baskı oldukça kaba görünüşlüdür. Teferruat klişe, Off-set ve tipo usulü ile basılan pullara nazaran göze batar şekilde keskin olmaz.

DERS 6

FİLİGRANLAR

Puldaki filigran esasen o pulun kâğıdındaki filigrandır. Normal olarak kâğıtlarda mevcut ve ışığa tutulunca bazende ışığa lüzum kalmadan görülebilen çeşitli şekillerdir. Zor görülenleri tesbit etmek için filigran tesbit aleti kullanmak icap eder. Bu alete FİLİGRAN SELEKTÖRÜ adı verilir. Siyah renkli küçük bir kutu gibidir. İçine pul yüzü aşağı gelecek şekilde konur, üzerine bir miktar benzin dökülür. Benzin pulun üzerini tam kapladığı zaman filigran şekilleri kendi kendilerine ortaya çıkarlar. Bu aletlerin çeşitleri vardır. Işıklı olanları daha kullanışlıdır.

TEK FİLİGRAN : Pulda sadece bir tek filigran şeklinin bulunmasıdır.

ÇOK FİLİGRAN : Pul üzerinde bir grup halinde ve bir çok filigranın bir birlerine bitişik şekilde bulunmasıdır. Her şeyi birbirinin aynı olan pullar bazen bu filigranlar sayesinde ayrılırlar.

DERS 7

SÜRŞARJ

Bu iş basılmış pullar üzerine muayyen bir maksat ve gaye ile tekrardan baskı yapılması halidir. Bu çeşit ikinci baskı daha ziyade acele veya bir ihtiyacı muvakkat olarak giderme hallerinde yapılır. Bu pullar sürekli olarak veya yeni seriler basılınca kadar kullanılırlar. Bazen kıymet ve tarih değışmeleri ve hatta pulun baskısında bariz hataları düzeltmek içinde yapılabilirler. Kullanılmamış, ve adedi fazla olan bir değerdeki pulu iptal edip bunun üzerine kullanıla kullanıla bitmiş veya ihtiyaç duyulan yeni bir pula çevirmek için yapılabilir. Bu pullar harp esnasında da çıkarılabilir. Hükümet değışmeleri, para enflasyon ve diğer bir çok sebeblerle SÜRŞARJ yapılabilir. Eğer icap ederse her durumda sürşarja başvurulabilir.

DERS 8

PULLARIN BAKIMI — PULU KÂĞIDINDAN

AYIRMAK (PUL YIKAMAK)

Pullarınıza büyük bir itimam göstermelisiniz. Çok küçük, iğne ucu kadarda olsa bir pul hasar gördüğü zaman değerini kaybeder. Meselâ, dantellerden birinin kopması veya pulun gamında veya yüzünde bir sıyrık olması, gam üzerinde parmak izlerinin bulunması pulu değerden düşürür.

Çok ağır damga yemiş pullar o kadar makbul değildir. Temiz pullar el ile asla tutulmamalıdır. Pullar daima PENS ile tutulmalı. Eğer pulları yerleştirecek iseniz her ihtimale karşı ellerinizi sabun ile çok iyi yıkayınız. Buna rağmen yinede pulları el ile tutmayın ve pens kullanın. Bunu adet haline getirinki boş bulunduğunuz anlarda bile pul tutmak icap ettiği zaman pens arayınız.

Damgalı pulları yapıştırıldığı kâğıtlarından çıkarmak için evvelâ genişçe bir kap içine ılık veya soğuk su koyunuz. Pullar az ise bir defada pulları bu su içine serpererek koyunuz el ile bastırınız. Pullar iyice ıslandıktan sonra su içinde bir müddet bekletiniz. 15 - 20 dakika sonra kontrol ediniz eğer pullar kâğıtlarından kolayca ayrılıyorsa elinizle bir defa daha iyice bastırdıktan sonra sadece kâğıtları ayırın. Pulların yapıştırılmış olduğu kâğıtlar tamamıyla ayrıldıktan sonra suyu dökün ve temiz suyla bir kaç defa çalkalayın ve her seferinde suyunu değiştirin. Sonra suyun içinden alıp (eğer az adette pul ise tek tek çok sayı-

da ise avucunuzda desteleyip suyunu sıktıktan sonra bir gazete veya **beyaz** kurutma kâğıdı veya suyu emebilen herhangi bir kâğıt üzerine koyun. Tek tek sıralıyorsanız pulların yüzleri daima alta gelecek şekilde kâğıt üzerine yerleştirin. Çok sayıda pul yıkarken tabii buna imkân yoktur. Pulları sudan kâğıda aktarma işi bittikten sonra üzerlerine aynı cinsten bir kâğıt koyup onunda üzerine bir kaç mecmua koyunki pulları bastırsın ve pul ütülenmiş olsun. Tam manası ile kuruduktan sonra pulları bir defter veya eski bir kitap sayfaları arasına koyarak baskıya alın. Eğer böyle yapılmazda pullar açıkta bırakılıp kurutulursa kıvrılırlar ve düzeltilmeleri çok zor olur.

Bir defa daha söyleyelim. Damgalı dahi olsa pulları asla el ile tutmaya alışmayın. Daima pens kullanın. Kullanılmamış pullar ekseriya kullanılmışlara nazaran daha kıymetlidir. Fakat kullanılmamış olsa bile üzerinde leke bulunan, şarniyer olan, orjinal zamk (Gam'ı) olmayan. Veya lekeli, bozuk pulların değeri düşer.

DERS 9

PULLAR HAKKINDA DİĞER LÜZUMLU BİLGİLER

GRİL — GRİYYE : Pulların yüzeyinde ve lifleri arasında baskı esnasında basınç yolu ile açılmış olan oluk şeklindeki yiv veya yivlerdir. Gayesi damgalanma esnasında mürekkebin pula iyice nüfuz etmesini sağlamak ve böylece damganın yıkanarak pulun tekrar kullanılmasını önlemektir.

ERÖRLER (HATALI PULLAR) : Bazan pulun baskısı sırasında hatalar (Erörler meydana gelebilir. Bunlar çeşit çeşittirler. Pul üzerindeki yazılardaki imlâ hataları, bir noksanlığı veya yan veya ters basılması, yanlış veya değişik renk, Noksan yazı ve şekil, yanlış bozuk ve değişik perforasyon yani dantel vb. gibi hatalardır. Hakiki filatelist bu gibi hatalı pulları daima arar bulur ve koleksiyonuna kor. Bu pullar hakiki değerlerinden daha fazla para ederler. Bu gün nadir ve pahalı pulların büyük bir kısmı baskı esnasında meydana gelmiş ve sonraki kontrolde gözden kaçıp filatelistin eline geçmiş pullardır. Göbekte ters baskı adı verilen bir başka tip erör daha vardır. Bu baskı esnasında pulun ortasındaki şeklin veya resmin veya yazının pulun yönüne göre ters basılmış olmasıdır. Buda değer bakımından normal pula nazaran pahalıdır.

TETBEŞ : Yanyana iki pulun bir arada olmasına TETBEŞ derler. Bu çift pullardan biri diğerine nazaran baş aşağı vaziyettedir. Bu pulları birbirinden ayırmadan

öyle muhafaza etmek gerekir. Aksi halde tetbeş halleri ortadan kalkar.

SE TENANT : Bu yine bir çift pulda veya bir pul grubunda ayrılmamış veya perfore edilmemiş (Danteli açılmamış) bir pulun bulunma halidir. Bunlar adetçe çok fazla basılan sürekli pullarda bulunabilir. Erör (Hata) sınıfına girerler.

ÇİFT (PAIR) : Dantelli veya Dantelsiz iki pulun yan yana bitişik halidir.

EVVELDENİPTAL (ÖN İPTAL) — PRE OBLİTERE : Pulların tedavüle çıkmadan daha evvel her hangi bir usulle ve sebebe dayanarak iptal edilmiş olma keyfiyetidir. Bu perforasyon bir şehir adı olabilir, bir perforasyon veya normal damga şeklinde de olabilir. Bu tip pulların yapıştırıldığı mektupların damgalanmak üzere postaneye gitmeleri gerekli değildir. Bunlar damgalanmış kabul edilirler. Zaten Pre - Oblitere pul aynı zamanda postahaneye gitmeden iptal edilmiş bir pul demektir.

REPRINTLER (İKİNCİ DEFA BASILAN PULLAR VE FAKSİMİLLER : Reprint, evvelâ çıkarılmış ve kullanıla bitmiş pullara ait klişelerin kullanılmak üzere tekrardan sadece koleksiyonerlere verilmek üzere basılmış pullara denir. Bu iş yalnız Hükûmet kararı ile olur. Türkiyede yapılmamaktadır. Her ne kadar eski klişe kullanılırsada, yeni kullanılan kâğıt, boya, zamk ve perforasyon (Dantel açma) daha evvelkilerden farklı olabilir. Bunları ayırt etmekte çok zor olur. Bu şekilde basılan pullar ile Faksimil, kopya ve sahte pulları birbirine karıştırmamak lâzım gelir. Reprint (İkinci baskı - tekrar baskı) evvelki orijinal klişe ile olur. Raksimil, Kopya ve Sahte olanlar yeniden yapılmış klişe ile basılırlar.

DERS 10

KOLLEKSİYONERLER İÇİN FAYDALI BİLGİLER VE ÖĞÜTLER

STANDART POSTA PULLARI KATALOĞU : Pul koleksiyonu yaptığınıza göre er veya geç elinize pul kataloğu alacaksınız. Bunlar Türk Pulları Katoloğu ile Türkiye'de yabancı pullar için kullanılan YVERT TELLIER Fransız Dünya Pulları Katoloğudur. Türkiye'de henüz dünya pulları kataloğu çıkarılmamaktadır. Fakat Türk pulları için «PULHAN» TÜRK PULLARI kataloğu Türk pullarına ait yeterli bilgileri vermektedir. Ayrıca Almanyada (MISCHEL), İsviçrede (ZUMSTEIN), İngilterede (GIBBONS), Amerikada (SCOTT), Dünya pulları kataloğları çıkarılır. Kataloğlar bize pullar hakkında yeteri kadar bilgi veren birer öğreticidirler. Bütün dünya memleketlerinde, hatta halen mevcut olmayanlarda, çıkan pulların çıkış tarihleri, ve tirajları, renkleri, üzerindeki resimlerin konuları çıkış sebepleri, dantel özellikleri ve pulun değeri, hatta erörleri hakkında bilgi verirler. Dolayısıyla pul koleksiyoncuları için değerli bir bilgi kaynağıdır kataloğlar.

KULLANILMAMIŞ PULLAR: İsminden de anlaşılacağı gibi bir pul çıkarıldığı zaman çok temiz olmalıdır. Tedavüle ilk çıkış anında kullanılmamış, tutkalı temiz ve orijinal olan ve hiç bir özür taşımayan pullar koleksiyona girer. Pulların üzerindeki motif resim veya konu çerçevesi içine her yandan eşit uzaklıkta oturmuş olmalıdır. İşte

dantelleri de mükemmel olan temiz pul kullanılmamış pul adını alır. Eğer kullanılmamış bir pulun arkasındaki tuktalı bozuk bir kenarı kırık, dantelleri kopuk olursa hem üzerinde hem gamında lekeler varsa artık bu kullanılmamış pul olmaktan çoktan çıkmıştır. Bu pulun değeri düşmüş hatta damgalanmış damgalı pul olarak kabul edilir.

YÜRÜRLÜKTE OLAN VE YÜRÜRLÜKTEN KALKMIŞ PULLAR : Eğer pullar istendiği zaman postahane de bulunabiliyorsa veya postada kullanabiliyorsa bunlara yürürlükte olan pul adı verilir. Bu pul her istendiği zamanda mektup üzerine yapıştırılabilir. Yürürlükte olmayan pul ise artık postahanelerde satılmayan, zarflar üzerine yapıştırılamayan ve PTT idaresince yürürlükten kalktığı bildirilen pullardır. Yürürlükten kalkan ve posta masrafları ile kullanılmayan pulların artık üzerlerindeki nominal değeri ortadan kalkmış bunun yerine katalog değeri yer almıştır.

PUL HAKKINDA İLGİNÇ KONULAR VE HİKÂYELER :

Dünyada pul koleksiyonu yapanların sayısı yetmişbeş milyona yaklaşmıştır. Amerikada bu sayı 15 milyon Fransada 3,5 milyon Almanyada 2 milyon, İngilterede 5 milyona yaklaşmaktadır. Türkiyemizde bu rakam çok düşüktür: Flatelist kulüplere üye olmadan pul biriktiren koleksiyon yapan şahıslar mevcutsada pul kulüplerine kayıtları olmadıklarından sayıları hakkında bir fikir edilemiyor. Sadece tahmini olarak memleketimizde pul biriktiren ve koleksiyon yapanların sayısının 5 bine yaklaştığı sanılmaktadır. Bu rakam ise çok amma çok düşüktür. Maalesef Türkiyemizde Pul toplamanın kıymeti, pul koleksiyonu yapmanın öğretici yanları ve manası anlaşılma-

miştir. Halbuki BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRMEK için pul kolleksiyonundan daha zevkli, daha oyalayıcı, daha eylendirici, daha öğretici ticari yöndende emeğin karşılığını veren bir meşgale yoktur.

Dünyada en nadir pul İngiliz Güyanının 1856 da çıkardığı bir senteik magenda renkli puludur. Halen dünyada bir tek olduğu bilinmektedir. Bu pul küçük bir çocuğun 1.50 Dolara sattığı eski kâğıtlar arasından çıkmıştır. Bu pul en sonunda Ferrari koleksiyonuna girmiş, en sonunda Mr. Flinds'e 50.000 Dolara satılmıştır.

Bir pulun kıymetinin fazla olması için o pulun mutlaka eski olması şart değildir. Yani eski pullar her zaman için çok kıymetli değillerdir. Bazı çok eski hatta 1860 seneleri yarısından hemen sonra çıkmış olan pullar çok ufak bir para ile alınabilirler. Örneğin, İngilterede 1840 da ilk defa çıkarılan 1 Penny nominal kıymetli pul (siyah) 5 Tl. gibi bir fiatla her zaman satın alınabilir.

Türkiyede ilk pul gazeteci Agâh beyin çalışmaları ile ilk defa 1863 senesinde çıkarılmıştır. Bu pullarda bu gün o kadar pahalı değillerdir. Bir pulu pahalı yapan o pulun nadir oluşu ve özelliğidir.

Bütün bunlara göre şöyle bir neticeye varmamız elbette yanlış olmayacaktır. Bozuk ve yırtık olmadığı takdirde az veya çok kıymeti olmayan pul yoktur. Şu halde elinize geçen pulları atmadan bir kenara koyup unutmadan üzerlerinde etüd yaparak saklamaya çalışın. Hepsi bir araya gelince elbette büyük bir kıymet olurlar.

Bir defa tembih edelim : Elinize geçen pulları atmayın, hepsini toplayın, temiz tutun ve defterlere yerleştirin. Mutlaka bir filatelist klübe üye olun. Orada pul hakkında çok şeyler öğrenirsiniz. Oradaki büyükleriniz,

ağabeyleriniz veya aynı yaştaki ardakaşlarınız size yardımcı olmaktan hem zevk duyarlar ve hemde size yardımda birbirleri ile yarış ederler. Nadir pullarla kolleksiyon yapillabilir. Bunları bulmak zordur fakat nadir pullar kadar ucuz pullarlada uğraşmaktan zevk alabilir ve isterseniz o basit pullarla kolleksiyon yapar, sergilere girer madalya bile kazanabilirsiniz. Yeterki kolleksiyon yapmaya karar verip, pul toplamaya başlayın. Bulduğunuz şehirdeki pul klübündeki görevliler sizlere bunların yollarını gösterirler. Esas dava pulu toplamak değil, ele geçen pulu cinslerine göre ayırmak, onları etüd etmek üzerindeki konuları araştırıp onlarla bir şey yapmaya çalışmak, ve ortaya bir eser meydana getirmektir. Bu gün evinde binlerce lira değerinde pulu olduğu halde onlardan filatelist sergilerde teşhir edilebilecek bir kolleksiyon yapmayan binlerce filatelist vardır Türkiyede.

Meşhur Mautius Erörü : 1847 senesinde bir klişeci bir pul baskı işi almıştır. Bu baskı için hazırlamış olduğu klişede yanlışlık ile POST PAİD, (Posta ücreti alınmıştır) yerine «POST OFFİCE» (postahane) kelimelerini yazmıştır. Yanlığın farkına varıp pullar toplanıncaya kadar bu pulların bir kısmı kullanılmıştır. Bu pullardan bu gün çok nadir pullar sınıfına dahildirler. Bunlardan bir tanesi bir müzayedede 20.000 dolara satılmıştır.

FİLATELİK LÜGATÇE

ALBÜM : İçine toplanılan pulların konduğu özel olarak yapılmış bir defter veya klasördür. Çeşitli şekilde olanları vardır.

BISCET - BİSET : Makasla ikiye kesilmiş olup esas pulun nominal fiatının yarısına satılan pula verilen isimdir. Bu tarz ekseriya ihtiyaç olduğu hallerde veya acele durumlarda tercih edilir. Türkiyede yapılmaz.

KAŞE - İLK GÜN DAMGASI : Bir hatıra işareti olup, ekseriya zarfların üzerine lastikten yapılmış bir mühürle basılan şekil ve yazıdır. Bu tarz iptal bazı olayları anmada, yıldönümlerinin kutlanmasında yapılır. Genellikle olayın önemini ismini ve tarihini bildirir.

RULE PULLAR : Pul bastırmaya yetkili makamların postanelerde kullanılmak üzere bastırmış oldukları rule halindeki pullardır. Makinalarda kullanılırlar.

KARNE PULLAR : Bunlarda cepte taşımak ve istendiğinde kullanılmak üzere bir kaç valör pulu nufak bir karne içine konarak çıkarılmasıdır.

VALÖR : Pulun üzerindeki nominal değerlerin bir tanesidir. Örneğin 5 Krş. 10 krş., 25 krş., valörlü (yani kıymetli pullar) gibi.

KARIŞIK PERFORASYON : Bu terim, bir pulda yatay dantellerin dikey dantellerden farklı olduğunu göstermek için kullanılır.

KABARTMA PUL : Pulun özel bir baskı ile kabartma olarak basılmış şeklidir.

HATA - ERÖR : Bir pulun baskı esnasında şeklinde, renginde, kâğıt ve danteli ile üzerindeki yazılarda ve baskı işinde, zamklarında, bilinmeyerek yapılan hatalardır. Bunlar esasında basım evlerinde postanelerde satışa çıkarılınca, yetkililerce ayıklanıp alakonulursada, yinede gözden kaçanlar koleksiyoncular eline geçer. Bunlara erörlü pullar adı verilir. Pek çok çeşitleri vardır. Değerleri şekillerine ve mevcut adedlerine göre değişir. Nadir olanlar daima kıymetlidir.

ESSEY : Pul olarak basılmak üzere, pul baskısını yaptıran makamlara görülmesi için verilen baskı öncesi

provalardır. Bunlar esas pul klişeleri kullanılarak basılmışlardır. Örnektirler. Pul değildirlerdir. ESSEY adı verilir.

ŞARNİYER : Pulları basılı albüm veya düz pul defterlerine tutturmak için kullanılan arkası tutkallı 1 1/2 X 1 sm. boyunda şeffaf ince kâğıtlardır.

KISMEN DANTELLİ PUL : Erörlü sınıfına dahil olup, hata veya dikkatsizlik yüzünden bir pulun dört tarafının dantelli olmayışdır. Dört tarafından bir kenarının dantelsiz olma halidir. Yani kısmen dantel açılmıştır.

DANTELSİZ PUL : İstiyerek ve bilerek dantelsiz olarak basılıp tedavüle çıkarılan veya bir hata veya dikkatsizlik neticesi dantelli olacağı yerde danteli açılmadan ve gözden kaçarak bir kolleksiyoner eline geçen tamamen dantelsiz pullardır. İkinci şekli erör sınıfına girer.

EŞANJ LİSTESİ - WANT LİST : Bir kolleksiyoncu tarafından hazırlanan ve ihtiyacı olan pulların isim ve katalog numaraları ile adetlerini havi bir listedir. Ekseriya bir pul satıcısına veya pulun tedarik edildiği yer veya şahsa gönderilir.

KATALOK NUMARASI : Pulların dahil olduğu sınıfları içinde ve çıkış tarihlerine göre katalog içinde aldıkları sıra numaralarıdır.

KLASÖR : Pul Albümü?

FÖY : Pulların sergilenmek maksadı ile bir sistem dahilinde üzerine şarniyer veya poşetle yapıştırıldıkları 22X25 ebadında kartondan yapılmış bir yapraktır.

POŞET : Altı siyah film, üstü ise şeffaf mika veya filminden yapılmış olan ve bir kenarından yapışık, üç kenar-

rı açık, muhtelif pul ebatlarına göre yapılmış içine pul konan bir mahfazadır.

1 — PUL KOLLEKSİYONU :

P o s t a Pullarının bir maksat altında manâlı olarak bir araya getirilmesinden meydana gelen pul grubuna denir.

2 — KLASİK VEYA MEMLEKET KOLLEKSİYONU :

B i r memleketin başlangıçtan bu güne kadar çıkarmış olduğu pulların filatelik özellikleri ile beraber bir araya gelmesinden doğan pul topluluğuna denir.

3 — TEMATİK KOLLEKSİYON :

T e m a t i k koleksiyon belirli bir plâna göre tanzim edilmiş bir filatelik toplam (ansambl) dır. Pullar ve diğer filatelik parçalar aracılığı ile bir temayı geliştirip bir tezi takdim eder, bir nazım fikri tanıtır. Mutlaka izahlı metinleri ihtiva etmesi gereklidir.

4 — MOTİF OLLEKSİYON :

M o t i f koleksiyonu (pulların çıkarılışlarındaki maksattan mülhem koleksiyon) pulların ve filatelik parçaların çıkarılışlarındaki (emisyon) maksat üzerine bina edilmiş bir filatelik manzumedir. Çıkarılışlarındaki gaye dolayısı ile aralarında herhangi bir münasebet bulunan pul ve filatelik parçaların bir araya getirilmesinden ibarettir. Dolayısı ile memleketlere göre veya kronolojik (tarih sırasına göre) olarak tasnif edilmiştir'

5 — MEVZU KOLEKSİYON :

M e v z u koleksiyonu, tasnif esası olarak pulun üzerinde resmedilmiş olan mevzuu alan bir koleksiyon türüdür. Aralarında, üzerlerindeki mevzu iti-

barı ile bir münasebet bulunan pul ve filatelik parçaların bir araya getirilmesinden ibarettir. Mevzu koleksiyonları iki grup olarak mütalea edilirler :

a) Bir tek mevzua münhasır ve parçaları memleketlere göre veya emisyonların tarih sırasına göre tasnif edilmiş koleksiyonlar,

b) Bir tek mevzua münhasır ve prezantasyonu (takdim) itibarı ile umumi koleksiyon türüne benzeyen koleksiyonlar.

1970